

Edukacija iz javnog zdravstva

Luka Kovačić

2008. godina – Godina Andrije Štampara

Andrija Štampar je rođen 1. rujna 1888., umro 26. lipnja 1958. godine. Tako se slijedeće godine navršava 120 godina od rođenja i 50 godina od njegove smrti. Slijedeće godine je i 60 godina od osnutka Svjetske zdravstvene organizacije. Štampar i Svjetska organizacija nerazdvojno su povezani. Već u svojoj ranoj mladosti služio je narodima svijeta kao službenik i suradnik Lige naroda. Najbolja dostignuća i metode rada te organizacije utkao je u novu organizaciju kojoj je bio jedan od osnivača. M. G. Candau, generalni tajnik Svjetske zdravstvene organizacije povodom njegove smrti, a u predgovoru knjige o životu i djelu Andrije Štampara, koju je uredio B. Kesić i članke pripremio M. D. Grmek, napisao je „On je bio ne samo jedan ot otaca-osnivača Svjetske zdravstvene organizacije nego i jedan od najsnažnijih stupova za vrijeme prve, formativne dekade njezina postojanja“. U istom predgovoru Candau još piše o Štamparu i slijedeće: „U pisanoj riječi Andrije Štampar dominiraju četiri teme koje samostalno teku ili se među sobom isprepliću. To su socijalna medicina, javno zdravstvo, zdravstveno prosvjeđivanje i međunarodna suradnja“.

Koliko je Štampar i njegove misli prepoznat i danas, u vrijeme kad su na javnozdravstvenoj sceni generacije zdravstvenih profesionalaca koje ga nisu osobno poznavali, neka ilustrira članak objavljen u kolovozu prošle godine (broj 8) u American Journal of Public Health. Theodore M. Brown iz Rochestera i N.Y. Elisabeth Fee iz Bethesde objavili su pretpisak prijevoda Štamparovog članka pod naslovom „On Health Policy“ objavljenog u Izabranim člancima Andrije Štampara iz 1966. godine. Članak je Štampar objavio u Jugoslavenskoj knjizi 1919. godine. Kao prilog tom tekstu, na cijeloj stranici tog uglednog časopisa, oni prikazuju život i rad Andrije Štampara po naslovom „Andrija Štampar, Charismatic Leader of Social Medicine and International Health“. Oni u tom članku pišu i slijedeće: „In what was perhaps his most heralded contribution, Stampar played a critical role in the creation of the World Health Organization (WHO). Planning for the WHO began in earnest in early 1946 under the aegis of the Economic and Social Council of the emerging United Nations organization. Elected Vice President of the Council, Stampar was also appointed to the Technical Preparatory Committee, charged with creating a constitution and initial agenda for the as-yet-unnamed international health organization. Stampar helped draft the constitution, most notably its famous Preamble, which has been called “the Magna Charta of health” „ („I što je možda bio njegov najveći vizionarski doprinos, Štampar je odigrao kritičnu ulogu u stvaranju Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Planiranje SZO započelo je 1946. godine pod pokroviteljstvom Ekonomskog i socijalnog vijeća novoformirane organizacije Ujedinjenih naroda. Izabran kao dopredsjednik Vijeća, Štampar je također bio imenovan u Tehnički pripremni odbor, zadužen da stvori ustav i prvi program za dotad još neimenovanu međunarodnu zdravstvenu organizaciju. Štampar je pomogao u sastavljanju ustava, posebno poznate preambule, koja je nazvana „Magna karta zdravlja“).

O životu i radu Andrije Štampara, njegovoj viziji i značenju za budućnost još je mnogo neotkriveno ili nedovoljno poznato, posebno mlađim generacijama.

Prijedlog je da se u čast Andrije Štampara, vizionara i stratega javnog zdravstva, teoretičara i praktičara, organizatora i borca za zdravlje dvadesetog stoljeća, 2008. godina proglasi „Godinom Andrije Štampara“. O tome bi bilo potrebno što prije donijeti odluku, a 2007. godinu iskoristiti za potrebne pripreme.